

Akıl Hafıza Zekâ

– yolcu9901 · 07 Eylül 2019

“Akıl: düşünme anlama ve kavrama gücü.” TDK.

Doğru yanlış, iyi kötü, çirkin güzel, yararlı zararlı gibi olay ve olgular arasında, toplum ve doğanın zararına olanlardan kaçınmak, yararına olanlara yönelmek için seçim yapmamızı sağlayan yönetim merkezidir, diyebiliriz aklımız için. Akıl, İnsanın düşünüp doğrudan, güzelden, iyiden, yararlıdan yana karar vermesini sağlayan güçtür. Yani insanın İnsanlaşma yolunda ışığı, kılavuzu, yol arkadaşıdır, akıl. İnsan, akılla karar verir. Akılla sorunları çözerek, engelleri aşarak yol alır.

Akıl üstüne, herkes, akıl yürütmüş, Filozoflar, yazarlar, düşünürler... Her biri kendi özgün düşüncelerini ifade ederken, birbirlerinden farklı sonuçlara ulaşmışlar.

Bu farklı sonuçlar, genel olarak aklın doğuştan bilgiye sahip olduğu ya da aklın doğuştan bilgiye sahip olmadığı gibi, geçmişten günümüze sürüp gelen felsefi tartışmaların konusu olmuştur.

Farabi (İran asıllı İslam filozofu), Aristo'nun (Antik Yunan filozofu) yolundan giderek, “insanda var olduğu şekliyle, aklın, bazı bilgileri doğuştan getirdiğini ancak potansiyel hâldeki bu aklın, mantıksal çıkarım yoluyla ve duyulara dayalı olarak bilgiyi açığa çıkardığını” söyler.

John Locke'a (İngiliz filozof) göre, “doğuştan sahip olduğumuz hiçbir bilgi yoktur. Aklımızda, düşüncemizde bulunan bilgilerin kaynağı deneyimlerimizdir” der.

Bu uzayıp giden tartışmaları, tartışmaktan hoşlananlara bırakarak akıl'a dönelim.

Bilgi akli besler, akıl bilgiyi süsler.

İnsan, biyolojik olarak doğar, beslenir, büyür, ürer ve ölür. Yani var oluşunda hayvanların özelliğini taşır. İnsanın ilk akli (Biyolojik akıl) da hayvanidir. İçgüdüler ve dürtülerle sınırlıdır. Bu doğal aklın herkeste eşit olduğu varsayılmaktadır.

Ne var ki İnsanın beyni bilgiye de aç doğar. İnsanın bedeni geliştikçe bilgisi, dolayısıyla, İnsani akli da gelişir. Bilgilerle beslenen bu akla, Beşeri akıl ya da insani akıl diyoruz. Burada, Rasyonel akıldan söz etmedim. Çünkü akli nasıl adlandırırsanız adlandırın, sonuçta İnsana özgüdür.

Okuyup öğrenirseniz, kendi aklınızın efendisi olursunuz. Okuyup, öğrenmezseniz elin aklının kölesi olursunuz.

“Öğrenmeden kazancımız daha iyi ve daha akıllı olmaktır” diyor. Montaigne (Fransız yazar)

İnsanların birbirinden farkı, aslında, insani akıllarının (beşeri akıl) farklılığından doğmaktadır. Bu farkı insanların çoğunluğu fark edemez. O yüzden kendisini akıllı sanır.

“Kim, kendini akılsız sayar ki? Aklını beğenmemesi için aklından ötesini görmesi lazım” der.

Montaigne

İnsanların büyük bir çoğunluğu yaşamasına yetecek, kendi sorunlarını çözebilecek kadar bilgi sahibi olmayı yeterli bulur.

“Düşünce: dış dünyanın insan zihnine yansması.” TDK

“Zekâ: İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma

yeteneklerinin tamamı, feraset” TDK

“Zekâ doğuştan gelen bir yetenek, akıl ise onu kullanma yetisidir.” Ekşi sözlük

Bellek (hafıza): insan beyninde saklanan bilgiler toplamı. Aklın arşivi diye tanımlayabiliriz.

Şimdi bu kısa tanımlardan sonra, aklın nasıl çalıştığına bakalım. Bunun için, bu konuda düşünen, çalışan düşün insanları ve bilim adamlarının hoş görüşüne sığınarak bir kurgu ve çıkarsama yapmak istiyorum.

Diyelim ki size bir soru soruldu. Soru, kulağınızdan beyninize ulaşır. Beyin, aklınıza yollar; akıl, soruyu alır almaz soru ile ilgili olabilecek verileri arşivden (bellek) ister. Akıl verileri okurken zekâ soruyu çözer, aklın önüne sürer. Buraya kadar geçen süreç, sizin için, hatırlama, düşünme (düşünce) sürecidir. Bilginizin derinliği, aklın seçiciliği ve zekânın hamaratlığı ile, soruyu yanıtlarsız.

Bana göre insan akli, en basit sorudan en karmaşık soruna, aşağı yukarı, böyle çalışmaktadır.

“Aptalın bir dakikada sorduğu soruya akıllı yedi yılda yanıt veremez.” Ata sözü

“Önemli olan akıllı olmak değil, akli yerinde kullanmaktır.” Descartes (fransız filozof)

“Akıl dünyayı yerinden oynatmaya yarayan levvedir” Balzac (fransız yazar)

“Akıl akıldan üstündür.” Atasözü

“İnsanlara akılları nispetinde konuşun,” Hz. Muhammed

“Anlayana anlatmazsan zulmedersin. Anlamayana anlatırsan yine zulmedersin,” Mevlana

Akıl üstüne söylenmiş, önemsedğim bu sözleri de sizlerle paylaştıktan sonra, yazımı şöyle sonlandırmak istiyorum.

Aklın var mı? Korkma!

O, en karanlık dehlizlerde bile senin yoluna bir ışık yakacaktır.

En değerli hazineniz akıldır. Aklınıza mukayyet olun.

-----Tahir Eker 6.9.2019